

de facto საგანგებო მდგომარეობის ერთი წელი საქართველოში

2020 წლის 22 მაისს, საქართველოს პარლამენტმა მხარი დაუჭირა აღმასრულებელი ხელისუფლებისთვის ექსტრაორდინალურად ფართო უფლებამოსილების გადაცემას. ამ ცვლილებებით საქართველოში *de facto* საგანგებო მდგომარეობის რეჟიმი დამკვიდრდა.

უკვე ერთი წელია რაც....

... პანდემიისას ძირითადი უფლებების შეზღუდვის საკითხს სრულად აღმასრულებელი ხელისუფლება წყვეტს

... პარლამენტის როლი სიმბოლისტურია: მისი ამბიცია ვალდებულებების ფორმალისტურ შესრულებას არ გასცდენია

... ადამიანის ძირითადი უფლებების შეზღუდვის კონტროლი არაეფექტურად ხორციელდება

სიცოცხლისა და ჯანმრთელობის გარდა, პანდემია ყოველდღიურად აზიანებს ძირითადი უფლებებისა და კანონის უზენაესობის დაცვის ხარისხს

კომენდანტის საათის 195 დღე

ეპიდემიოლოგიური ვითარების რადიკალური რყევების მიუხედავად ნახევარ წელზე მეტია საქართველოში კომენდანტის საათი უწყვეტი რეჟიმით მოქმედებს.

არაერთი გარემოება მიუთითებს, რომ მთავრობა კომენდანტის საათს არ იყენებს, როგორც უკიდურესად აუცილებელ ღონისძიებას.

თვე	ახალი შემთხვევა	დადებითობა
10/2020 *	34087	13,41%
11/2020	98616	29,06%
12/2020	89067	19,49%
01/2021	29941	7,87%
02/2021	12567	2,57%
03/2021	11342	1,69%
ბოლო 14 დღე	----	4.13%
* კომენდანტის საათი 2020 წლის 9 ნოემბრიდან ამოქმედდა		

კომენდანტის საათის უპირველესი მიზანია, მოსახლეობის საცხოვრებელ ადგილას დარჩენის უზრუნველყოფა.

GOOGLE ანგარიშების თანახმად, უკანასკნელი 4 თვის განმავლობაში საქართველოს მოსახლეობის მიერ სახლში გატარებული დრო მხოლოდ 2% არის გაზრდილი. *[პანდემიამდე არსებულ ნიშნულთან შედარებით]*

საჯაროდ არ არის ხელმისაწვდომი, საქართველოში ჩატარებული რაიმე კვლევა, რომელიც შეაფასებდა, კომენდანტის საათის ეფექტურობას, იმ პირობებში როდესაც ყველა სხვა შეზღუდვა მოხსნილი ან შემსუბუქებულია.

ათვის წერტილი	ათვის დასასრული	% ცვლილება
26.10.2020	07.12.2020	+13%
27.11.2020	08.01.2021	+12%
29.12.2020	09.02.2021	+5%
26.01.2021	09.03.2021	+1%
26.02.2021	09.04.2021	+5%
27.03.2021	08.05.2021	-3%
მხოლოდ ეს მონაცემები, არ არის საკმარისი კომენდანტის საათის ეფექტურობის სრულფასოვნად გასაზომად		

კომენდანტის საათი...

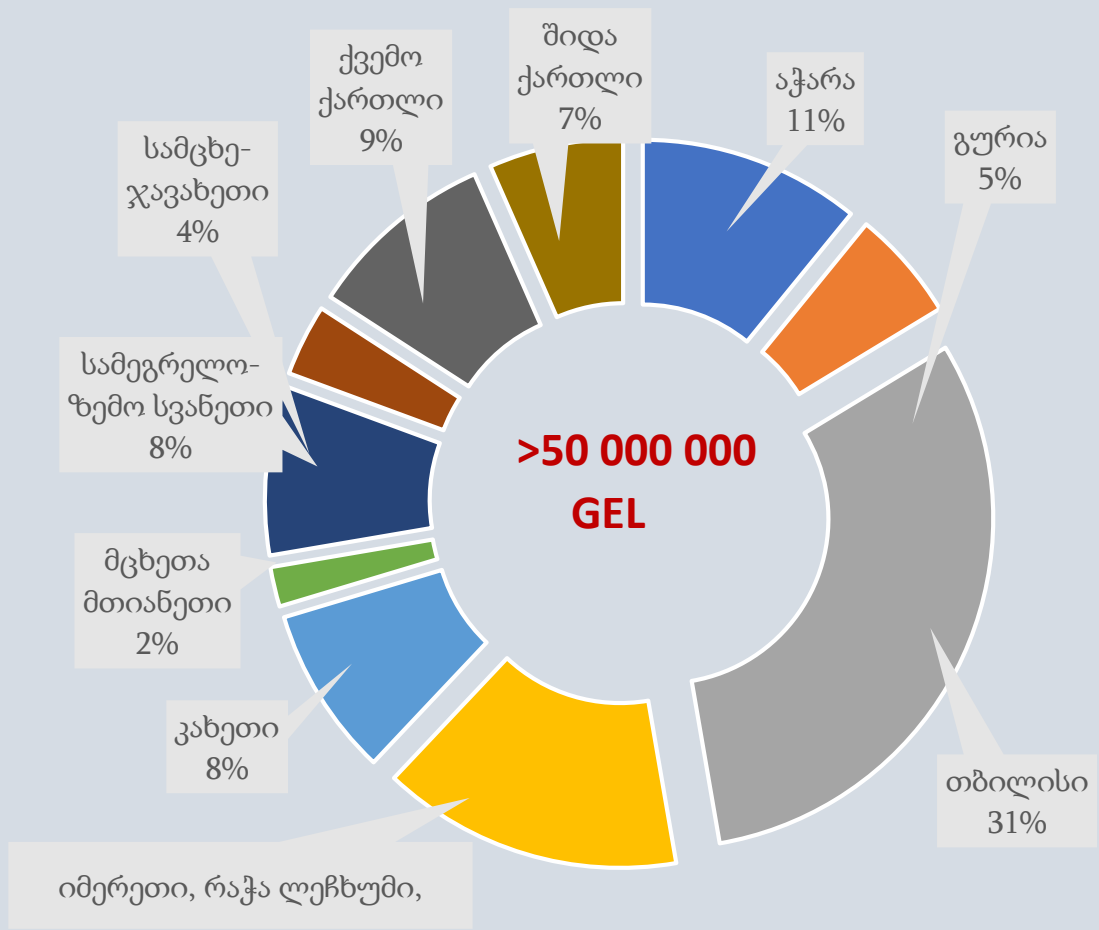
...არსებითად აზრკოლებს ადამიანის ძირითადი უფლებებითა და თავისუფლებებით სარგებლობას.

...რამდენჯერმე იქნა გამოყენებული გამოხატვის თავისუფლების წინააღმდეგ.

...იმპლემენტაციის მეთოდები ქმნის, რელიგიური დისკრიმინაციის და უთანასწორო მოპყრობის საფრთხეს

კომენდანტის საათი აღსრულებასთან დაკავშირებით არაერთი პასუხგაუცემელი კითხვა არსებობს. მთლიანობაში, იქმნება შთაბეჭდილება, რომ სახელმწიფო ვერ უმკლავდება კომენდანტის საათის ორგანიზაციულ ტვირთს. მნიშვნელოვანი პრობლემები არსებობს როგორც სამართლებრივ ისე პრაქტიკული თვალსაზრისით.

Covid რეგულაციების დარღვევისთვის 112991 ჯარიმა გამოიწერა. ჯარიმების საერთო მოცულობა 50 000 000 ლარს აჭარბებს.

მონაცემები ასახავს 2021 წლის თებერვლის ჩათვლით არსებულ მდგომარეობას. იგი მოიცავს საგანგებო მდგომარეობის რეჟიმის დარღვევისთვის ფაქტებს.

ყველაზე მეტი დარღვევა (დარღვევათა 31%) ქალაქ თბილისში გამოვლინდა; აჭარა 11% ით მეორე ადგილს იკავებს. მას მოჰყვება ქვემო ქართლი, რომელზეც გამოვლენილ სამართალდარღვევათა 9 პროცენტი მოდის.

2021 წლის თებერვლის ჩათვლით, პირბადის ტარების წესის დარღვევისთვის **93 403** ჯარიმა გამოიწერა. მაღალი ალბათობით, ამ ჯარიმათა აბსოლუტური უმრავლესობა უკანონოა

ჯანდაცვის სამსახურების მიერ, ეკონომიკური სუბიექტების მიერ კოვიდ რეგულაციების დარღვევის 181 ფაქტი გამოვლინდა

თვე	რაოდენობა	პროპორცია
ივნისი/2020	21	11,60%
ივლისი/2020	36	19,89%
აგვისტო/2020	2	1,10%
სექტემბერი/2020	15	8,29%
ოქტომბერი/2020	30	16,57%
ნოემბერი/2020	8	4,42%
დეკემბერი/2020	30	16,57%
იანვარი/2021	9	4,97%
თებერვალი/2021	20	11,05%
მარტი/2021*	10	5,52%

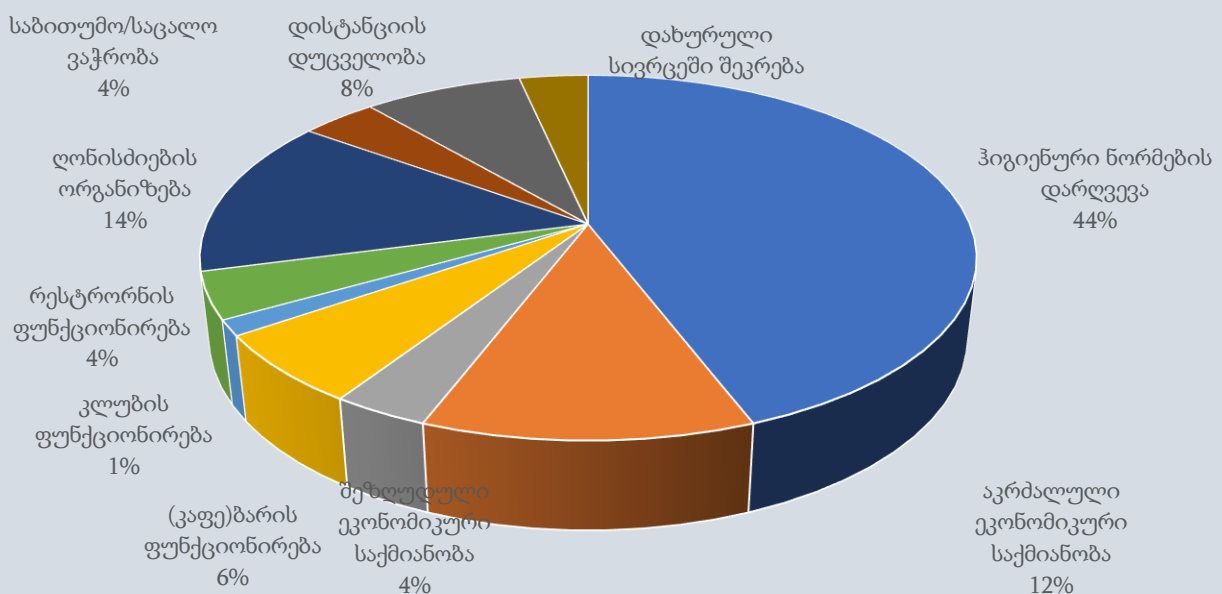
ჯანდაცვის სამსახურების მიერ გამოვლენილ სამართალდარღვევათა დაახლოებით 92% სამ ქალაქში გამოვლინდა . თბილისი (69%) ბათუმი (14%) ქუთაისი (9%)

შრომის ინსპექციის მიერ გამოვლენილი ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა დაახლოებით 30% პირველ ორ თვეზე, 2020 წლის ივნისსა და ივლისზე მოდის.

აგვისტოში საქართველოს მასშტაბით მხოლოდ ორი ეკონომიკური სუბიექტი დაჯარიმდა.

**მონაცემები ასახავს 2021 წლის 22 მარტამდე არსებულ მდგომარეობას*

ეკონომიკური სუბიექტების მიერ დარღვეული Covid რეგულაციები

ძირითადი მიგნებები

ა. საქართველოს პარლამენტთან დაკავშირებით

1. საქართველოს პარლამენტმა პანდემიისას ადამიანის ძირითადი უფლებების შეზღუდვის უფლებამოსილება სრულად გადაანდო ადმასრულებელ ხელისუფლებას.
2. პანდემიისას ადამიანის ძირითადი უფლებების შეზღუდვის საკითხში პარლამენტის როლი, ფაქტობრივად უფლებამოსილებების დელეგირებით ამოიწურება.
3. 29 დეკემბერს საქართველოს პარლამენტმა გამარტივებული წესით, ერთი მოსმენით განიხილა და მხარი დაუჭირა ადმასრულებელი ხელისუფლებისთვის დელეგირებული უფლებამოსილების 6 თვით გაგრძელებას. საპარლამენტო კონტროლის ეფექტურობა შეამცირა ოპოზიციის მიერ საპარლამენტო საქმიანობის ბოიკოტმა.
4. 2020 წლის 31 ოქტომბრის საპარლამენტო არჩევნების შემდგომ, პანდემიის მართვის თვალსაზრისით ადმასრულებელ ხელისუფლებაზე განხორციელებული კონტროლი არაეფექტურია;
5. მათე მოწვევის პარლამენტის დეპუტატებმა პანდემიასთან დაკავშირებით მხოლოდ სამჯერ მიმართეს ადმასრულებელ ხელისუფლებას შეკითხვით. ადმასრულებელ ხელისუფლებას არცერთი მათგანისთვის არ უპასუხია. ორ მათგანზე უკვე დაირღვა კანონმდებლობით გათვალისწინებული ვადა.

ბ. ადმასრულებელ ხელისუფლებასთან დაკავშირებით

1. პანდემიისას ადამიანის ძირითადი უფლებების შეზღუდვის თაობაზე გადაწყვეტილების ძირითადი ინიციატივა ეკუთვნის უწყებათაშორის საბჭოს, რომელიც წარმოადგენს მთავრობის სათათბირო ორგანოს და რომლის შემადგენლობაშიც მთავრობის ყველა წევრი შედის. კვლევის მიმდინარეობისას, გამოიკვეთა რომ უწყებათაშორის საბჭოს არ გააჩნია საქმიანობის წესი/დებულება. მთავრობამ მხოლოდ მისი შემადგენლობა განსაზღვრა.
2. უწყებათაშორისი საბჭოს სხდომები დახურულია. უწყებათაშორისი საბჭოს სხდომებზე დასწრების წერილობით მოთხოვნაზე საქართველოს მთავრობას ამ დრომდე პასუხი არ გაუცია.
3. უწყებათაშორისი საბჭოს წინაშე ანგარიშვალდებული ეროვნული უსაფრთხოების საბჭოს ბაზაზე შექმნილი ოპერაციული შტაბი. ოპერაციული შტაბის ერთერთი ფუნქცია ე.წ. საშვების გაცემაა (კომენდანტის საათის დროს გადაადგილების უფლების მინიჭება).
4. საშვთა გაცემის პროცესში იკვეთება არაერთი სამართლებრივი პრობლემა რომლებიც, მთლიანობაში უთანასწორო მოპყრობის, ფორმალური წესრიგისგან გვერდის ავლის და არაერთი ძირითადი უფლების დაზიანების რისკებს ქმნის.
5. იქმნება შთაბეჭდილება, რომ ადმასრულებელი ხელისუფლება ვერ უმკლავდება ხანგრძლივი ვადით კომენდანტის საათის მოქმედებით გამოწვეულ ორგანიზაციულ ტვირთს.

6. ე.წ. საშვების გაცემისას რისკებს აძლიერებს პროცესის სრული გაუმჭვირვალობა. მაგ. ორგანო, რომელიც კოორდინაციას უწევს ე.წ. საშვთა გაცემას არ ამუშავებს ინფორმაციას ქვეყნის მასშტაბით რამდენ ადამიანს აქვს ე.წ. მრავალჯერადი საშვი.

კომენდანტის საათი

1. საჯარო არ არის ხელმისაწვდომი [უცნობია არსებობს თუ არა ამგვარი დოკუმენტი] კვლევა/ანალიზი, რომელიც საქართველოში კომენდანტის საათის ეფექტურობის თაობაზე დასკვნების გამოსატანად გამოიყენებოდა.
2. Google-ის მონაცემებით, კომენდანტის საათის მიუხედავად, უკანასკნელი 4 თვის განმავლობაში, საქართველოში მოსახლეობის მიერ საცხოვრებელ ადგილას გატარებული დრო მხოლოდ 2 პროცენტით არის გაზრდილი [პანდემიამდე არსებულ ნიშნულთან შედარებით].
3. რჩება შთაბეჭდილება, რომ სახელმწიფო კომენდანტის საათს არ იყენებს, როგორც უკიდურესად აუცილებელ წერტილოვან დონის ძიებას. კომენდანტის საათის ხანგრძლივობა ეჭვქვეშ აყენებს ამ ინსტრუმენტის თანაზომიერებას/პროპორციულობას.

სასამართლო და სამოქალაქო კონტროლი

1. სამოქალაქო კონტროლის ჯეროვნად განხორციელებას, არსებითად აბრკოლებს ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის შეზღუდვა. საჯარო დაწესებულებები, როგორც წესი პროაქტიულად არ აქვეყნებენ პანდემიასთან დაკავშირებულ მნიშვნელოვან მონაცემებს.
2. საჯარო ინფორმაციის მოთხოვნებზე საჯარო დაწესებულებების მიერ მოწოდებულ პასუხთა უმრავლესობა გაცემულია კანონით გათვალისწინებული ვადების დარღვევით და არასრულყოფილად.
3. იკვეთება, რომ როგორც საერთო სასამართლოები, ისე საკონსტიტუციო სასამართლო დროულად არ რეაგირებენ პანდემიასთან დაკავშირებულ მიმდინარე სისტემურ სამართლებრივ პრობლემებზე.

Covid რეგულაციების აღსრულებასთან დაკავშირებით

1. გამოიკვეთა გამოხატვის თავისუფლებით მოსარგებლე პირთა [მანიფესტაცია/პროტესტი], სამაგალითო და სანიმუშო დასჯის/დაშინების შემთხვევები.
2. რაოდენობრივ მსჯელობაზე დაფუძნებული საქართველოს მთავრობის გადაწყვეტილებები რიგ შემთხვევებში ქმნის რელიგიური დისკრიმინაციის მომეტებულ რისკს.
3. ღია სივრცეში პირბადის ტარების წესის დარღვევისთვის 2021 წლის 18 თებერვლის ჩათვლით გამოწერილი ყველა ჯარიმა მაღალი ალბათობით არის უკანონო. 2021 წლის თებერვლის ჩათვლით პირბადის ტარების წესი დარღვევისთვის გამოწერილია 93 642 ჯარიმა.
4. 2021 წლის თებერვლის ჩათვლით შსს-მ საგანგებო მდგომარეობის რეჟიმის დარღვევის 8737, ხოლო იზოლაციისა და კარანტინის წესების დარღვევის 10431 ფაქტი, ამასთანავე, „ჯანდაცვის

სამინისტრომ“ ეკონომიკურ სუბიექტთა მიერ Covid რეგულაციების დარღვის 181 ფაქტი გამოავლინა.

5. ეკონომიკურ სუბიექტთა მიმართ რეგულაციების აღსრულება განსაკუთრებით შესუსტდა 2020 წლის აგვისტოში. ჯანდაცვის სამინისტროს მიერ ამ პერიოდში საქართველოს მასშტაბით მხოლოდ 2 დარღვევა იქნა გამოვლენილი. „ჯანდაცვის სამინისტროს“ მიერ გამოვლენილი დარღვევათა 90% სამ ძირითად ქალაქზე მოდის (თბილისი, ბათუმი, ქუთაისი).
6. შსს-ს მიერ იზოლაციისა და კარანტინის წესების დარღვევათა 38% ქალაქ თბილისში გამოვლინდა. მეორე ადგილს 11%-ით აჭარა და ქვემო ქართლი ინაწილებს, ხოლო მესამე ადგილზე კახეთია 9%.
7. შსს და „ჯანდაცვის სამინისტროს“ მიერ ერთობლივად გამოვლენილი სამართალდარღვევების რაოდენობის მიხედვით პირველ ადგილზეა თბილისი სადაც სამართალდარღვევათა 31% გამოვლინდა, ხოლო ბოლო ადგილზეა გურია რომელზეც 5% მოდის.
8. სულ საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტროს და სსიპ შრომის ინსპექციის მიერ პანდემიისას 50 000 000 ლარზე მეტის ჯარიმა გამოიწერა.
9. Covid რეგულაციების დარღვევასთან და გამოვლენილ სამართალდარღვევათა აღსრულებასთან დაკავშირებით არსებობს არაერთი კითხვის ნიშანი, რომელზე პასუხის გაცემა ამ ეტაპზე ვერ ხერხდება საჯარო დაწესებულებების მიერ შესაბამისი ინფორმაციის მოუწოდებლობის გამო.

ძირითადი რეკომენდაციები

- უნდა გაიზარდოს საქართველოს საკანონმდებლო ორგანოს ჩართულობა პანდემიისას ადამიანის ძირითად უფლებათა შეზღუდვის თვალსაზრისით. საქართველოს პარლამენტმა უნდა გააქტიუროს კონსტიტუციითა და რეგლამენტით მისთვის მინიჭებული, აღმასრულებელი ხელისუფლების სამართლებრივი და პოლიტიკური კონტროლის მექანიზმები. კომენდანტის საათის გამოყენების საკითხი უნდა გახდეს საპარლამენტო განხილვის საგანი.
- პანდემიის მართვის სამართლებრივი ვერტიკალი უნდა დაიხვეწოს. უნდა გაიზარდოს უწყებათაშორისი საბჭოს გამჭვირვალობა. უნდა განისაზღვროს უწყებათაშორისი საბჭოს საქმიანობის და გადაწყვეტილების მიღების წესი.
- საქართველოს მთავრობამ, ეროვნული უსაფრთხოების საბჭომ (ოპერაციულმა შტაბმა), საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტრომ უნდა უზრუნველყონ პანდემიის მართვასთან და შეზღუდვების აღსრულებასთან დაკავშირებული დია მონაცემებისა და ინფორმაციის პროაქტიული ხელმისაწვდომობა.
- სახელმწიფომ განსაკუთრებული ყურადღება უნდა დაუთმოს თანასწორობის დაცვას კოვიდ-რეგულაციების შემოღებისა და აღსრულების პროცესში.
- საერთო და საკონსტიტუციო სასამართლომ, პრიორიტეტულად უნდა განიხილოს ის საქმეები, რომლებიც პანდემიის მართვისას დაწესებული მოქმედი შეზღუდვების კონსტიტუციურობა/კანონიერებაა გასაჩივრებული.
- საერთო სასამართლომ უნდა უზრუნველყოს პანდემიასთან დაკავშირებულ საქმეებზე მიღებული გადაწყვეტილებების გამოქვეყნება ან/და საკუთარი პრაქტიკის სხვაგვარად ხელმისაწვდომობა.

ევროკავშირი
საქართველოსთვის
The European Union for Georgia

ინფორმაციის თავისუფლების
განვითარების ინსტიტუტი

მასალა შექმნილია ევროკავშირის მხარდაჭერით. მის შინაარსზე სრულად პასუხისმგებელია ინფორმაციის თავისუფლების განვითარების ინსტიტუტი და შესაძლოა, რომ იგი არ გამოხატავდეს ევროკავშირის შეხედულებებს